

Observatoriul este de două ori în săptămână, marcură și sâmbătă.

Prețuri

pentru Sibiu pe 1 anu întregu 7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusu la casa cu 1 fl. mai multu pe anu; — trimisu cu post'a în lăintrulu monarchiei pe 1 anu întregu 8 fl., pe 6 luni 4 fl. — În străinatate pe 1 anu 10 fl. s'eu 22 franci, pe 6 luni 5 fl. s'eu 11 franci; — numeri singuratici se dau câte cu 10 cr.

OBSERVATORIULU

Diariu politicu, national-economicu și literariu.

Ori-ce inserate, se platecu pe serie s'eu linia, cu litere m'arunte garmouda, la prim'a publicare câte 7 cr., la adou'a ei a treia câte 6 cr. v. a. și preste aceea 30 cr. de timbru la tesaurulu publicu. Prenumeratiunile se potu face în modulu celu mai usioru prin assemnatunile postei statului, adresate de a dreptulu la Redactiunea Diariulu Observatoriulu în Sibiu.

Nr. 32.

Sibiu, 21/3 Maiu 1879.

Anulu II.

Din sal'a tribunalului dela Sibiu.

Procesulu politicu de pressa alu d-lui Georgiu Baritiu.

Pertractarea finala a acestui procesu inaintea curtii cu jurati a avutu locu în 30 Aprilie a. c.

La ac'asta pertractare au concursu unu publicu asia de numerosu, în câtu spaciulu rezervatu er' ocupatu pâna la ultimulu locu și ceea ce pâna acuma nu s'au mai intemplat în Sibiu, au fostu de fatia și dame de romanu și anume d-le: Judit'a Macelariu, Mari'a Cosma, Elen'a Popescu, Judit'a Secula și d-sior'a Elen'a Adamoviciu, care nu pregetara a veni la tribunalulu și a st'ă acolo pâna la finea pertractarii, pentru că se vedea și se audia, cum se decide o cauza, care în fondu er' aceea a tuturor femeiloru romane.

Pertractarea finala pe care o descriemu în următoarele, parte mare dupa însemnari stenografice, a decursu în urmatoriulu modu. Pe la 8^{1/2} a. m. domnii membri ai tribunalului reg. Béla de Tamássy, că locutiitoru de presedinte și consiliarii Kováts și Rosca în calitate de assessori, Friedrich Haupt că actuariu, subjudele Ioanu Badila că translatoru, și d-lu Ioanu Deesy procuroru reg. intrandu în sala și ocupandu și locurile la m'esa verde, er' cei 36 de cetateni bancile loru și acusatulu Georgiu Baritiu scaunulu acusatiloru, asemnatu lui în fatia presedintelui, și alaturea la m'esa aparatoriloru d. advocatu Albert Arz de Straussenburg, că aparatoriu. Compunerea juriului se incep' prin tragerea numeloru la sorti, dupa ce presidiulu fac' observarea, ca at'atu acusatulu câtu și procurorulu că acusatulu, au dreptulu de a respinge pe câte 12 din cei 36. Acusatulu Baritiu a renunțiatu la dreptulu seu de a respinge pe cineva, din cauza cum au disu, că lui i este indiferentulu, care din concetatenii sei îi voru fi judecatori, mai alesu ca pe cei mai multi nici nu are fericirea de a-i cunósce în persóna. Din contra d. procuroru a usatu de dreptulu seu cu prisosintia, refusandu între altii pe onorabili domni: Gustav Thalmann, advocatu; Carl Klein, directoru seminarialu; Friedrich Schwabe, juvelieru; Wilhelm Krafft, tipografu; Eduard Jahoda, comerciantu; Gustav Conrad, pretiutoriu de paduri; August Teutsch, farmacistu; Friedrich Roth, hotelieru; Friedrich Valentini, comptoaristu; și asia esira din urna d-nii:

1. Friedrich Schatz, palariu, capulu juratiloru.
2. Heinrich Petri, ciobotaru;
3. Ludwig Szántó, ciobotaru;
4. Johann Müller, ciobotaru;
5. Berthold Frenzt, conditoru;
6. Friedrich Kleinrath, pielariu;
7. Adolf Gross, macelariu;
8. Carl Schwarz, tinichieru;
9. Friedrich Schnell, comerciantu;
10. Jakob Köhler, ciobotariu;
11. Friedrich Kreisler, franselaru;
12. Johann Krauss, franselaru;

Foisiór'a „Observatoriulu“.

Domnisiór'a Esopu.

Novela de: Charles Deslys.

Traducere de: Dimitrie Petrescu.

(Urmare și fine.)

V.

Mai trebuie óre se spunemu, ca marquisulu ajunse în fug'a cailoru pâna la hotelu? Durerea lui er' atatu de sincera, în catu nici nu se gand' macaru ca hotelulu Vallombreuse er' vendutu de multu tempu unor streini. Cum se facea că Esopu se fia acolo?

Intrandu pe inalt'a pórtă de asupra careia se ved' inca armele familiei, ánim'a lui Vallombreuse bat' . Si mai multu inca candu trec' prin marea curte, acarei pardos'ela er' smaltata cu érba, candu sui scar'a, candu intr' în vestibulu, și candu puse peciorulu pe prim'a trépta a scarei celei mari.

Dar' acolo, cineva ilu opri. Esopu nu 'si permisesse se móra chiar' în hotelu; tinerulu seu domnu trebuia se 'lu afie în modestulu apartamentu rezervatu în totu deauna pentru intendantulu Vallombreusiloru.

În prim'a camera, intalni'pe preotulu, care 'i dase ultim'a comunicare.

În a dou'a, la lumin'a unei lampe ce lupt' cu ultimele radie ale zilei, zar' pe Esopu standu, s'eu mai bine culcatu într'unu mare fotoliu.

Dupa slabiciunea, palórea, contractiunea trasuriloru fetiei, și mai cu s'ema dupa strani'a lucire a priverei lui, er' lesne de vediatu, ca betranulu tragea de mórtē.

Bernardin'a er' acolo, candu în pecióre, candu ingenunchiata, asediandu s'eu sustienendu perinele la spatele murindulu, la capulu lui, sub bratia, din tempu

că jurati suplenti au esitu d-nii:

Carl Scheerer, postovaru;
Johann Conradt, pielaru.

Dupa implinirea acestoru formalitati, presedintele lu' juramentulu celor 12 și declar' juriulu de constituitu, apoi puse acusatulu în limb'a romana întrebările usitate, din care resulta, ca G. Baritiu e în etate de 67 ani impliniti, nascutu în Transilvania, comun'a Juculu de josu, în comitatulu Clusiuului, a locuitu pâna acum 41 ani în Brasiovu, este parinte a cinci prunci, și niciodata în viat'a sa n'a fostu trasu în vreo judecata de acestea, este actualu redactoru alu diariulu „Observatoriulu“ și proprietaru.

Presedintele invita apoi pe d. procuroru că se 'si formulede acuzarea sa; actuarii facu lectur'a actului de acuzare ce pórtă dat'a din 23 Octobru 1877. Coprinsulu ei pre scurtu este, ca Iacobu Muresianu și G. Baritiu prin publicatiunile loru din „Gazet'a Transilvaniei“ Nrii 24, 39 și 40 s'au facutu culpabili de turburarea linistei publice. Muresianu au luat respunderea asupra sa pentru articolii nesubscrisi, er' pe auctori n'a voitu se i numésca. Baritiu din contra au recunoscutu, ca au scrisu articolulu din Nr. 39 și au declaratulu la judecatoriulu de instructiune ca: pentru coprinsulu aceluia ia elu intrég'a respundere asupra sa. Dupa ce Muresianu se bolnavise si actiune în contra lui nu se póte intent'a, procurorulu si-o si retrase. Din contra acelasu procuroru sustiene acuzarea sa în contra lui G. Baritiu pentru articolulu din Nr. 39 alu „Gaz. Transilv.“ din anulu 1877 și cere pedepsirea lui pentru crim'a turburarii de linistea publica în sensulu §. 65 și pentru delictulu de agitatie și provocare la ura în sensulu §§. 300 și 302 ai codicelui penalu.

Se citece articolulu incriminatu în traducere magiara și germana de cátra d-ni Haupt și Badila. Articolulu incriminatu suna în originalu asia:

„Spre folosululu romaniloru raniti“.

„Sub acestu titlu diariulu ministeriale „Kelet“ (Orientulu) din Clusiu Nr. 116 din 24 Maiu publica unu articulu de fondu, indreptatu cu tota furia unui tiranu brutale, lipsitu de sentimentele umanitatiei, contra femeiloru romane, care ar' cutediá se contribue cu bani si cu scame pentru soldatii raniti din armat'a Romaniei.“

„Audi Europa civilisata, auditi popóra christiane din tota lumea si ve dati verdictulu vostru asupra acestui attentatu criminalu, comissu contra umanitatii.“

„Societati de ale Crucii Rosie vinu la Romani'a, nu numai din St.-Petersburg, ci si din Vien'a, Berolinu, Elveti'a, Franci'a, cá se curatie si se lege ranele soldatiloru lovitii de arme turcesci si ale soldatiloru turci sfarmati de arme romanesci. Oficiari si ostasi voluntari, bravi si heroici, dela Itali'a si Franci'a, alérga la Romani'a, cá se 'si verse sangele contra tiraniei asiatiche si pentru independenti'a fratiloru de aceeași origine, locuitori între Istru si Carpati. Eroulu Garibaldi, res-

în tempu punendu cate o sarutare pe manile lui dejá recite, și repetandu cu accentulu desperarei acestu singuru cuventu:

— Tatalu meu! ah! tata! tata!

Si mai indiosiatu de ac'asta plangere de catu de privirea celui ce er' obiectulu plangerei, Vallombreuse se apropiá repede de fotoliu:

— Ei ce! sirmanulu meu Esopu, erai dara bolnavu? Pentru ce nu mai insciintiatu mai de 'nainte? de ce.

Esopu nu 'lu lasá se finésca.

— D-ta esti, domnulu meu! strigá elu coprinsu de bucuria . . . Ah! D'dieu a ascultatulu dara rogatiunea mea! me érta asia dara, de órece 'mi permite de a te revedea si de a'ti spune totulu în fine! . . . Ascultame . . . dar' fara a me intrerupe . . . pentru ca mentele mele sunt numerate . . . Datoramulu totulu tatalui d-tale . . . Candu isi dete sufletulu i promiseiu de a veghiá asupra mostenirei Vallombreusiloru, si 'mi am tienutu juramentulu . . . Te miri, domnule marquis? Vedi ca, de! . . . nu prea er' lucru usioru . . . pentru prim'a data candu me încercaiu se 'ti facu pucina morala, luasi lucrurile p'unu astfelu de pecioru, cu atata bataia de jocu, în catu bietulu Esopu intielesu indata ca n'o apucase bine . . . Schimbaiu dar' rolulu, si deveniiu . . . ceea ce scii . . . Dá, iti dam cu inprumutu chiar' banii d-tale si cu mare camata, fórtē mare. . . . Dá, eu rescumperamulu mosiile si domeniile d-tale, celu pucinu cate poteamu. Cea mai mare parte din intendantiu facu totu asia, dar' pentru pung'a loru . . . Eu, o faceamulu pentru a pastrá averea domniloru mei . . . Pe candu risipea 'i, eu, stringeamulu, inbunatatiamulu, speculamulu, si numai D-dieu scie cu ce ardóre, cu ce rapacitate . . . Ah! ah! amicii d-tale, d-ta chiar', te ai insielatu . . . Am fostu luatulu dreptulu unu Harpagonu, unu ovreiu, unu hotiu . . . Asiu fi furatu daca ar fi trebuitulu, numai se 'mi ajungu scopulu . . . Dar', cu ajutorulu lui D-dieu n'amu avutu a recurge decatu la midilóce oneste . . . În anii din urma mai cu s'ema, de candu nu 'mi mai stai în contra, ele au

bunatoriulu memoritoriu alu libertatii, dice Romaniloru în epistol'a sa cátra colonelulu Dunca: „Uniti-ve tóte popórale si dati preste Bosforu în Asi'a pe acei tirani incorigibili.“ — Dara ce e mai multu? Diplomati'a Europei întregi fara exceptiune de cea austro-unguresca, — a recunoscutu prin acte publice, prin protocóle luate în conferintie diplomatice, ca tirani'a turcesca nu mai póte fi suferita, si cá trebuie se se caute midilóce corrective si coercitive contra ei. Facia cu aceste fapte si evenimente complinite vinu diarele ministeriali unguresci si cutediá a scrie în faci'a Europei unele cá acestea:

„Apellurile date cátra femeile romane din Transilvania, Ungaria, Bucovina, spre a concurge si denselu cu ajutoria pentru soldatii raniti din óstea romanésca, sunt venite în tíera pe furisulu dela Craiova, Bucuresci si din alte parti ale Romaniei, prin urmare ele sunt simptome de complottu, favoratu de unu statulu strainu (kullállam). Noi maghiarii nu credemu, cá femeile romane voru lucr' contra opiniuné nostre. Nu credemu, cá femeile romane voru remunéré pe unu poporu pentru felonii si rebelliunea sa, si nu se voru compromite pe sine, glorificandu faptele calcatoriloru de credintia; pentru cá barbatii de statulu ai Romaniei, necredinciosi, calcatori de juramentulu, au ridicatu pumnariulu asupra amiculu (asupra turciloru) contra vointiei poporulu si au nimicitu venitorulu tieri. Noi maghiarii, vedindu-ne statulu nostru periclitatu, nu potemu suferi lucruri de aceste, ci le condamnámulu si urmarimulu cu tóte semnele despretiului nostru.*) Noi nu potemu suferi vederea acelorulu soldati, cari voru raniti, pentru cá ei erau se aduca în periculu chiaru existenti'a nostra, a maghiariloru. Nu potemu suferi a loru vindecare, pentru cá se reinvié era si se 'si ridice din nou sabiile contra existentié nostre, contra patriei si a intereselorui ei. Se vindece si se ajute aceia, cari sunt copabili de a se entusiasma pentru cnuta russésca: cari sciu se pórtē lantiulu de robi pe peciórele loru, cari nu vedu adeveratele scopuri ale aceste campanii de banditi.“

Eca, cumu sciu se scria publicistii maghiari în cestiumi umanitarie, recomandate în termeni asia de sublimi de cátra Isusu Christosu în evangeli'a sa, mai alesu prin parabol'a despre omulu cadiatu în talhari. A se adressá cátra sexulu femeiescu, delicatu si simtitoriu, în limbagiulu brutale si fanaticu, din care deteramulu aici cateva exemple, insémna a terrorisá si a voi se face, cá femeiloru nostre se le cadia lucrulu din mana. Ei se încérca se le incurce cu sofistarii absurde în labirintulu politice. Ac'asta inse e treb'a nostra a barbatiloru. Femeile au cu totulu altu-ceva de lucru: se facea barbatesce la scame, se taie la triangule si compresse, fasie si bandage, se cósē si se inpletésca, se férba si se spele, apoi în locu de a le pasá catu mai pucinu de aceste amerintiari fanatiche, se le pese mai pré susu de

*) . . . hitszegök munkáját nem pártolhatjuk, hanem kárhozzatnunk s a megvetés minden jeleivel kell kísérnünk.

fostu bine-cuventate. Din camataru, me facusemulu agricultorulu . . . Intreindu veniturile ce facusemulu amu potutu rescumperá totu restulu . . . Dá, dá, domnule marquisu, cea mai mare parte din fermele d-tale, hotelulu acesta, castelulu Vallombreuse, totulu ti se inapoiadia, . . . totulu este alu d-tale . . . alu d-tale cá si în trecutulu . . . eaca actele de proprietate! . . .

În sant'a bucuria, în curat'a mandria a datoriei sale implinite, morindulu isi recapatase poterile; ajunsese se se póta sculá pucinu. Cu manile sale tremurande, elu intindea tenerulu seu domnu tóte contractele ce 'i reconstituiau averea.

Trebuie se renunciamulu a aretá diversele sentimente ce se reflectau pe espressiv'a fisionomia alui Vallombreuse. O mirare naiva, o admiratiune crescéndā, o profunda recunoscentia. Si cu tóte acestea, la ultimele cuvinte ale murindulu av' o misicare de indaratnicia, o misicare de refusu.

— Oh! strigá betranulu, oh! nu refusá, domnule marquisu! . . . Cugeta ca asiu muri desperatu! . . . cugeta-te ca demnulu d-tale tata ne privesce! . . . cugeta ca n'amu facutu decatu a 'i implini ultim'a vointia. . . . Primesce, te rogu, în genuichi . . . uite . . . vedi . . . Nu refusá pe betranulu d-tale servitoru . . . Primesce domnule . . . primesce!

Vallombreuse apucase manile cele intinse ale betranulu; ilu scula stringéndulu în bratia. Cu lacrimelu în ochi, imecatulu de plansori, i respunse:

— Primescu, betranulu meu amicu, primescu . . . ba inca iti mai ceru ceva.

— Ce?

— Ceea ce ai mai pretiosu; totu ceea ce 'ti mai remane.

Vorbindu asia, marquisulu intorsese capulu spre Bernardin'a, care cu cotulu pe marele fotoliu, ilu privea cu marii sei ochi negri, cá si odinióra în frundisulu din parculu castelulu.

Esopu repeta întrebarea:

— Dar' ce 'ti mai trebuie? . . . Ce vrei? . . . spune . . .

tóte de judecat'a imparțiala și drépta a Europei christiane și civilizate, care pe noi romani din acestu imperiu ne-ar' inferá cu stigm'a de tradatori ai sangelui nostru, déca nu amu sari in ajutoriulu fratiloru nostri de aceeași origine, natiune, limba, religiune, nici macaru cu cate trei coti de pensa, carii se punu pe fati'a mortiloru, candu ii asiédia in scriu. Acést'a este opiniunea publica, pe care suntemu datori cu totii a o respectá, éra nici-decumu și nici-odata opiniunea cea falsificata și elementulu nostru in veci hostile, recomandata de publicisti maghiari."

"Ei-si aróga dreptulu de a representá opiniunea publica și vointi'a tiei, a patriei, ei minoritate cutéza a vorbi in numele patriei întregi, in numele collectivu alu totoruru locuitoriloru tiei. Trebuie se spunem acestorú ómeni fanatici, ca in cestiuni humanitare cá si in altele multe, opiniunea, vointi'a și politic'a preponderantei maioritati a locuitoriloru și anume a romaniloru diferu cu totulu de ale loru. Noi urmam doctrinelorú christiane, ei se inchina Alcoranului. Noi aspiram la civilizatiunea, drépt'a nóstra hereditate; ei aspira la barbari'a din Caucașu, din Turceștanu și Dághestanu. Noi nu cunoștemu nici-unu interesu comunu alu patriei nóstre, nici alu monarhiei cu domni'a turcésca; ei-si identifica chiaru si nationalitatea lorú genetica cu cea turcésca. Ei lauda tiép'a și furcile turcesci, hotiile și crudimile de basi-bozuci și cerchesi; noi, cá si Europ'a întregá, le condamnám și urím din totu sufletulu nostru. Ei acusa pe barbati de statu ai Romaniei de felonia și tradare, cá-ci-si apara tiér'a de barbari selbategi; noi din contra, iamú fi acusatú de tradare și poltroneria, déca ar' fi statu cu manile in sinu; éra astadi le gratulamú și i felicitám."

"Caus'a comuna, pe care o face Romani'a inca si asta-data cu Russi'a, nu are se geneze pe nici unu romanu, ea este justificata pe deplin pentru istoria. Tirani'a rusésca, de care fabulezá diariile maghiare, comparata cu cea ungerésca și polóna din tóte períodele istoriei, nu are cauza de a se coperi cu frundie de finicu, ceea ce vomu si documentá in decursulu evenimentelorú."

"Asia dara femeile nóstre voru merge înainte cu pasi siguri pe calea ce le arata anim'a lorú, vointi'a nationale si exemplulu Europei luminate, despretiuindu ori-ce metechne ale tiraniei și egoismulu ucigatoriú de patria." G. Baritiu m. p.

Presiedintele: Are d. acusatú se reflectedie ceva prealabilu asupra actulu de acusare?

Acusatulu: Am! Reflectediu mai antaiú, ca actulu de acusare nu este precisatu, pentru-ca amesteca in acelasi actu, inputarile facute dlui Muresianu cu cele indreptate asupra mea. Eu adevu voiescu se știu, déca d. procurorú cere se se aplice la articolulu scrisu de mine numai paragrafi 300 și 302 in cari se prevedu delicté, séu si paragrafulu 65 celu mai teribile din toti paragrafi codicelú penalu, in cari se prevedu cele mai mari crime.

Procurorulu: Actulu de acusare este precisu in sensulu legii.

Presiedintele: Actulu de acusare distinge precisu. D-ta esti acusatú pentru articolu din „Gaz. Tr.“ Nr. 39 din an. 1877, ér' acelu articolu coprinde fapt'a prevediuta in §. 65 și §. 300 și 302.

Acusatulu: Eu am voitu numai se știu, déca sunt acusatú si pe temeulu §. 65.

Presiedintele: Da! In acelu articolu se dice, ca tóta Europ'a, cu exceptiune de guvernulu austro-urgaru, este in contra Turciei. Asia dara d-ta faci exceptiune numai cu guvernulu nostru.

Acusatulu: Traducerea oficiala a articolulu meu este in mai multe puncte si espressioni fórté neesacta, dar' cea mai periculósa și cea mai fatala eróre pentru mine este acolo, unde traducatoriulu mi-a tradusu espressionea mea „fara exceptiune“ in sensu cu totulu opusu, adeca „cu exceptiune“, pentru ca in locu de a traduce esactu: „Die oesterreichisch-ungarische Regie-

— Pe fica ta.
— Si ce vrei se faci cu ea, D-dieulu meu?
— O marquisa de Vallombreuse.
— Femeiea d-tale?
— Dá, femeiea mea.
— Preste potintia! unu Vallombrese nu trebuie se se mesalie. Si inca cu cine? Bernardin'a insasi n'ar consimti.

Dupa unu strigatu de surprindere si, s'o spunem de bucuria, iute innabusita, Bernardin'a se radicașe incetu. Devenindu érași dómna preste sine insasi, linistita și palida, mai frumoșá cá ori candu, cu o voce sigura și decisa, dise la rendulu seu:

— Ai dreptate, tata . . . D-le marquisu, iti multimescu pentru generositatea d-tale. Eu inse me dau lui Dumnedieu. Pe densulu singuru ilu iubescu, elu numai, va fi sociulu meu.

— Bernardino! striga Vallombreuse cu o misicere de pasiune, Bernardino, o féta piósa cá d-ta nu trebuie se mintia nici-odata. Henrieta mi-a spusu secretulu d-tale . . . si eu, te iubescu.

Desarmata prin neasteptarea acestei indouite marturisiri, muta de emotiune palpitanda, ea intindea spre densulu manile ei' aprinse. Elu luá pe una, si ingenuchiandu inaintea betranului gat'a a se urcá la Ddieu:
— Tata, conchise elu, binecuvintédia'ti copiii?

VI.

Astadi, marquisulu de Vallombreuse e generalu. Bernardin'a e o marquisa perfecta, nu mai pucinu fericita, cá si placuta.

Esopu odihnesce in momentulu familiei Vallombreusiloru, si candu generalulu duce acolo pe copiii sei, ii pune se se róge si pentru mosiulu lorú despre mama, mosiu mai pucinu gloriosu póte, dar' nu mai pucinu demnu de piós'a lorú suvenire.

rung nicht ausgenommen“ in traducerea oficiósa a d-lui procurorú sta cu totulu falsu adeca: „mit Ausnahme“ si me rogu se se coréga acésta eróre grósa, in toma dupa originalu.

Presiedintele (cetindu tectulu romanescu alu articolulu): In adevuru traducerea nu este esacta, pentru ca in originalu se dice limpede: „fara exceptiunea guvernulu austro-ungurescu.“

Dar' candu d-ta numesci pe „Kelet“ fóia ministeriala, óre nu identifici pe acelu „Kelet“ cu ministru?

Acusatulu: Eu am invetiatu a distinge intre diarie oficiali, semioficiali și ministeriali. In Europ'a sunt la 14.000 de diarie, in Ungari'a sunt numai magiare preste 300. Multe din acestea se dau ele pe sine de ministeriale, une-ori chiar' si fara scirea ministriloru. Fia inse si cu scirea lorú, eu credu ca am dreptulu de a me apará in contra atacuriloru venite si din foi ministeriale, fara cá se cugetu la ministru. De altcum eu mi-am propusu a documentá in decursulu apararii mele cu date chronologice, ca scriindu eu articolulu meu, n'amu potutu se știu nemicu de vre unu ordinu ministerialu ce ar fi esitu in cestiunea subversanta.

Presiedintele: Asia dara d-ta in articolulu d-tale n'ai reflectatu la ministru?

Acusatulu: Nu!

Presiedintele: Vine inse mai de parte inculparea in contra d-tale, unde dici ca: poporulu magiaru se inchina la Coranu. Apoi scimú cu totii, ca poporulu magiaru nu se tiene de religiunea mahomedana.

Acusatulu: Me rogu dar', se mi se cetésca articolulu in originalu. Niminea pe lume nu va descoperi acolo unu singuru cuventu despre poporulu magiaru; eu am a face in articolulu meu exclusivu numai cu diaristii.

Presiedintele: Apoi totusi aflám in acelu articolu, ca despotismulu rusescu comparatu cu despotismulu polonu și ungerescu, n'are se se acopere cu frundia de finicu. Aci d-ta totusi ai cugetatu la poporulu magiaru?

Acusatulu: Nici-decum! Vedeti din originalu, ca eu am vorbitu din istoria, din períodele ei, si insistu la ceea ce am disu. Déca vorbescu despre istori'a Ungariei, nu intielegu prin acésta istori'a nationalitatii magiare genetice. Civilizatiunea Ungariei pe atata pe cata se afla ea in realitate, nici-decum nu este de origine asclusivu magiara. Totu asia, déca in Ungari'a a dominatu barbari'a, nici aceea n'a fostu exclusivu magiara.

Presiedintele: Eu in sa afu din acésta sententia, ca d-ta ai cugetatu la natiunea magiara; ai inculpatu pe magiari ca ei lauda spendiuratoriile turcesci, apoi acésta intr'adeveru este insulta asupra ei.

Acusatulu: Domnulu presiedinte cá si multi altii voru fi cetitu diariulu „Kelet“, anume din iérn'a si primavér'a anulu 1877. Toti cetitorii acelu diariu isi voru aduce bine a-minte, ca correspondentii lui dela Galatiu, Rusciucu si Constantinopolu nu sciau se scrie ceva mai bunu, decatu se laude atrocitatiile turcesci comise asupra bulgariloru. Asemenea lucruri se ceteau pe atunci si in alte diarie, intre care „Magyar Polgár“ „Hon“ etc. Déca publicisti cá celu din „Kelet“ Nr. 116 uita de sine pana la atata, in catu lauda acele atrocitati, si déca ei se opponu chiaru si la vindecarea soldatiloru raniti, atunci . . .

Presiedintele (intrerupe): Asia ceva au potutu se scrie correspondenti particulari; de aci in sa nu se póte incheiá ca unu poporu întregu este de aceeași opiniune.

Acusatulu: Eu nici n'am disu asia ceva nici unde si nici-odata.

Presiedintele inchieie prin acestea invisitoriulu si invita pe procurorú se si motivevedie acusarea sa.

Procurorulu Joanu Deesy
(mai antaiú ungerescu; apoi nemtiescu)

Onorabili domni jurati! Precum se póte vedea din actulu de acusare, acésta la inceputu fusese indreptata asupra lui Muresianu și Baritiu, si cá instructiunea a fostu terminata. In decursulu investigatiunei s'au aflu ca Muresianu nu póte fi urmatu din cauza de morbu, ér' auctorii nu potú fi descoperiti. Atunci eu me vedii silitu pe bas'a opiniunei date de catra barbati de specialitate (medicii), a'mi retrace acusarea contra lui Muresianu. Dar' in contra d. Baritiu o sustinu.

Acusatulu afirma, ca actulu meu de acusare nu este claru. In acésta privintia eu me provocu la regulamentul de presă, dupa care actulu meu este corect. Acusarea suna despre crim'a turburarii de linistea publica dupa §. 65 lit. a) a codicelú penalé (citesce §. respectivu liter'a a). In urmarea transformarii relatiuniloru de statu, in tectulu acestui paragrafu trebuie se se puna si statulu ungerescu. Asia dara articolulu incriminatu cade subtu §. 65.

Mai departe acestu articolu isbesce si in §. 300 (citesce tectulu acelu §.), cá-ci s'au comisu si delictulu prevediutu acolo; s'au agítatu in contra guvernulu si a organelorú sale, a-nume contra ordinulu Escel. sale d. ministru de interne, prin carele compunerea de comite se spre a face colecte in favorulu ranitiloru se opra, si colectele se permitea numai particulariloru. Acusatulu au avutu de scopu a mai infierbentá nemultumirea produsá dejá prin acelu decretu ministerialu.

Mai departe articolulu vatama si §. 302 (citesce tectulu §. resp.), pentru ca agitédia contra natiunei magiare.

D-lu acusatú se escusa dicédu, ca scopulu seu n'a fostu agitatiunea contra legiloru, ci ca elu a facutu numai polemia in contra diariiloru magiare. Déca asiú fi eu convinsu ca elu n'au voitu se agitedie in contra statulu ungerescu si nici in contra natiunei magiare, nici se provóce nemultumire asupra guvernulu, atunci mi-asiu retrace acusarea. Eu inse afu, ca desculperea acusatulu nu este justificata; articolulu incriminatu vorbesce contra lui. Ori-cine are dreptu se traga in judecata pe altulu, déca se simte vatamatu. Au avutu

si acusatulu dreptu a face procesu acelorú diarie si correspondentiloru externi ale acelorú, dar' n'au facutu-o. Din contra elu n'avea dreptu a blamá sistem'a statulu, guvernulu si natiunea întregá. Domnii jurati voru intielege, ca o purtare cá acésta nu este de natura a inaintá buna-intielegere dorita între cetatieni, nici a dá sprijinu auctoritatii si dispositiuniloru guvernulu. Din aceste cauze sustinu actulu de acusare si rogu pe domnii jurati, se pronuntie verdictulu lorú de vinovatú asupra acusatulu.

Acusatulu G. Baritiu: Domnulu procurorú i-au placutu se redice acusare in contra articolulu meu. Densulu citandu liter'a a) din §. 65 sustine, ca in articolulu acela s'ar coprinde crim'a propagarei de urgia si ura in contra persónei Imperatulu. Mai departe ca dupa §. 300 ar affá in elu delictulu agitatiunei si alu iritatiunei. D. Procurorú a remasu in sa datoriú si va remanea in veci datoriú cu documentarea acusarei sale. D. Procurorú n'au produsu unu singuru cuventu legatatu spe a'si intemeiá acusarea sa. Totu ce a facutu este, ca s'au incercatu se cetésca printre linii si ar voii se mi se inpuca mie de confesore, caruia se 'mi marturisescu faptele si cugetele pe care le voiu fi avutu candu am scrisu acelu articolu. Dar' se me ierte, cá o astfelu de vocatiune nu este nici-decum de competentia d-lui, si n'are nici unu dreptu a ceti in articolulu meu mai multu decatu aceea ce se vede scrisu in elu.

Las' cá traductiunile oficiale magiara si nemtiesca ale articolulu meu au fostu neesacte in cateva locuri din cele mai inportante. Se póte in sa vedea din articolulu întregu, ca eu am avutu a face numai cu diaristii. Pasagele citate din „Kelet“ pe la midioloculu articolulu meu, facu partea cea mai mica din cate avémú eu datori'a se le respingú. In cursu de mai multe luni diariile magiare au agítatu si denuntiatu cu scopu cá se fimu arestati chiar' si fara nici o cercetare judecatoresca. Citediu între altele multe numai casulu din Alba-Julia, de care s'au intemplatú mai multe. Bine sciamu noi, ca aici in Transilvani'a stamú subtu unu codice penale si subtu o lege de presă, care diferu fórté multu, atatu de cele din Ungari'a, catu si de cele de preste Leit'a; sciamu noi, ca aici in Transilvani'a trebuie se ne ferimú fórté multu, din cauza, ca suntemu tractati dupa legi fórté diferitóre de cele ce sunt in vigóre in Ungari'a. Ne este prea bine cunoscutu, ca noi nici-decum nu potemu scrie asia precum se scrie in Ungari'a, ceea ce asiú potea probá cu multime de esemple si citate. Asia între altii d. Kopolnay, care se subscrisse capitanu, dicea in „Hirnök“ ca: natiunea romanésca întregá nu este altceva, decatu o adunatura de 3 milliöne țigani . . .

Presiedintele (intrerupendu pe acusatulu). Te rogu se te marginesci la aparare. Nu'ti este permisú a esi cu recriminatiuni.

Acusatulu: (care voia se mai citedie cateva insulte aruncate asupra natiunei romanesci, asupra armatei din Romani'a si a catorva barbati fruntasi, spre a invederá cu acésta, ca trebuie se se apere in contra lorú, indignatu si emotionatu prin intreruperea presidentulu, dupa o scurta dar elocenta pauza): Asia dera mie nu'mi este permisú se me aparú!

Presiedintele: D-ta nu poti se dici acésta!

Acusatulu (dupa o alta pauza, continua): Domnii mei jurati! Precum vedeti si D-vóstra, eu nu me mai pociu aperiá asia, precum credu cá'mi sunt datoru cauzei mele si cá am dreptulu facia cu o acusare atatu de infricosiatá, precum o a'ti auditu dela d. procurorú. Din acésta cauza 'mi incedu tóta apararea mea intieptiunei si juramentulu d-vóstra pe care l'ati depusu, precum si auctoritatii si elocentiei aparatoriulu meu. Asia me marginescu aci resumandu'mi apararea numai in urmatórele pucine cuvente. Este evidentu, cá in articolulu meu nu se coprinde nici umbra de atacu in contra statulu. Déca soci'a mea si cele patru fiice maritate ale mele, dinpreuna cu tóte celelalte femeie romane, cate au participatu la acele colecte, sunt insultate cá tradatóre de patria, singuru si numai pentru-ca au facutu ceea ce facusera tóta iérn'a si primavér'a din acelu anu femeile maghiare, ajutate de femeile nóstre, scarmanandu la scame pentru turcii raniti, — atunci in adevuru femeile romane n'au meritatu atatea batjocuri si amenintari numai pentru-ca, dupa ce intrase si armat'a romana in actiune, au inceputu se lucredie si pentru soldatii romani raniti. Acésta activitate a femeiloru nóstre n'au fostu altu decatu unu actu dictatu de simtiulu de umanitate, totodata in sa si implinirea unei dantintie de gratitudine si de buna vecinatate. Cine nu'mi crede mie, cá ne suntemu datori cá vecini cu buna-vointia reciproca, se inchida hermetice frontariile Transivaniei din spre Romani'a numai pe 6 luni, si atunci ar vedea ce se va putea alege de industri'a si comerciulu tiei nóstre. Eu dicu: se ne apere Dumnedieu de una cá acésta! Noi mai eram datori Romaniei si cu óresicare imprumutari. Pe timpulu fómetei celei mari din Ungari'a din anulu 1864, camerele Romaniei au votatu pre langa alte colecte din tesaurulu statulu 4000 galbeni pentru comunele lipsite din Ungari'a inferioare. Intre anii 1859 si 1866 multime de emigranti magiari au aflu asilu si ajutoriu de subsistentia in Romani'a. Pentru fapte cá acestea n'amu asteptatu, cá cei din Clusiu se ne insulte in modulu precum s'au vediatu. Ce amú facutu noi mai multu? Amú cerutu se intindemú ceva ajutoriu in numele umanitatii. Nici unu procurorú nu va putea affá intr'unu ast-felu de actu vre-o vatamare de lege. Deci ve rogu d-lorú jurati, cá se me achitáti de neintemeiat'a si nemeritat'a acusare.

Aparatoriulu Albert Arz de Straussenburg: D-lu procurorú de statu au ingreunatu apararea, din cauza cá acusarea sa n'are nici unu intielesu. D-lu procurorú n'au produsu nimic, dar nimic pe lume pentru motivarea acusarii sale. D-lu procurorú de statu a observatu ce este dreptu, cá acusarea in contra lui Muresianu a fostu retrasa din caus'a de morbu a aceluia. Se póte cá morbulu se fia fostu caus'a. Eu nu voiu se cercetediu mai departe. Eu inse știu, cá facultatile in-

telectuale ale unui individ sunt judecate după momentul în care au comis fapta, și nu după timpul în care se încheie cercetarea. Este permis prin urmare a presupune, că acuzarea în contra lui Muresianu au fostu retrasa din cauza, că acesta sau rugatu, candu din contra d-lu Baritiu nu o au cerutu. Dar' eu nu o știu.

D. procurorului au replicatu la observările acuzatului, că actul său de acuzare corespunde prescrierilor legii. Aci însă nu este numai întrebare despre litera legii, ci și de spiritul ei. §. 65 din regulamentul presei cere ca acuzarea să se denote pasagele speciale ale scrierei tiparite pe care cineva voiesce a o incrimina. D. procurorului însă nu denota nici un pasagi specialu din articolul asupra caruia au intentatu procesul de presă, ci dice din contra, că articolul dela începutu până la fine lovesce în lege. Observati însă bine, că articolul acuzatului coprinde în mediul său și o parte a unui articolu din „Kelet”. Nu pociu deci ști, deca d. procurorului au incriminat și pe diariul „Kelet” din Clusiu?

Actul de acuzare este și din altu punctu de vedere defectuos. §. 65 din codicele penale coprinde o multime de fapte criminale foarte diferite; dar' d. procurorului numai în acestu momentu ne cită litera a) din §. 65, candu din contra în actul de acuzare acelu §. 65 este citatu puru și simplu. Asia dara, acuzatulu până în momentul acesta n'au avutu de unde se știa, pentru care fapta criminală a-nume este elu inculpatu și în contra carei insinuatii trebuie să se prepare spre a se apăra. Acuzatulu nici-decum n'au potutu se știa, deca elu este cumva incriminat de a fi atțiatu lumea la ura în contra persoanei imperatului, sau la rezistența în contra executării legilor, sau la denegarea inopositorului, ori ca a înființatu societăți secrete. Prin urmare acuzatulu are dreptu să dica, cumca actul de acuzare nu lău luminatu într'u nimicu, asupra naturii acuzării ce i se face.

Acuzarea mai are înse încă o scaderă formală și mai mare, candu ea afara de §. 65 se mai provoca și la §§. 300 și 302. Este preste pôte, că aceeași faptă se cadia subtu totii acesti paragrafi. Deca cineva calumniada pe unu alu doilea, atunci în acea calumnia se coprinde și vatămarea de onore. Acum întrebă eu: d. procurorului ce face în casuri de aceea, radica acuză pentru calumnia și totu-odata și pentru vatămare de onore?

Deca litera a) din §. 65 se pôte aplică la acuzatulu și deca acesta au provocatu la ura și despretiu asupra persoanei imperatului, atunci ar fi vatămatu și respectulu cătra imperatulu, și d. procurorului l'ar potea acuză și de les-maiestate. Asia dara, deca d. procurorului voiesce să se basedie acuzarea pe §. 65, atunci n'are încatru, elu trebuie să renunție la §§. 300 și 302.

De altcum întreaga această acuzare ne aduce aminte cunoscută istoria despre cornulu postei, în care înghițiasă o melodia, și după ce cornulu a fostu adusu în casa caldă, desghățându-se au începutu să cante spre mirarea tuturor, melodia ce înghițiasă în elu. Cu acestu cornu de posta săptămăna acuzarea de fatia. Ea a fostu intentata în Octombrie 1877 și au trebuit să treacă două primaveri, până ce se'i se desghăție melodia pe care o audiram astăzi. Acum însă această melodia ni se pare cu totul streina și neintelișă. Obiectulu acuzării a ajuns a fi unu anachronismu. În tomn'a anului 1877 o ar fi întielesu celu pucinu cei esaltati. Pe atunci eră tempulu deputatiunilor de softale și a demonstrațiunilor cu sabii de onore; totu pe atunci se inscenase revoltă secuilor cu scopu de a trece și a devastă Moldov'a; totu atunci treceau de inamici ai statului ungurescu totii, cati erau inamici ai turcilor. Astăzi însă turculu este inamicul nostru; în locu de deputatiuni tramitemu astăzi corpuri întregi de armata în contra lui la Bosni'a și amu facutu colecte pentru soldatii noștri proprii raniti în acele provincii. Astăzi auctorii revoltei secuiesci au se și multiamăsca scaparea lor din închisori, numai amnestiei și gratiei monarhului. Astăzi chiar și diare magiare de aceea, care injurau pe femeile romane pentru colectele lor umanitare, recomandă relații amicabile cu Romani'a. Asia dar' timpul s'au schimbatu cu totul. Dar' abstracțiune făcându dela tôte acestea, articolulu incriminat este atatu de inocent, în catu nu i se pôte aplică nici unu paragrafu din codicele penale. În § 65 se da definiunea făcării crime. După § 1 din codicele penalu, la ori ce crima se presupune, că cineva provoca cu scopu premeditatu la ura și urgia în contra imperatului, contra unitatii imperiului, contra sistemului și a administrațiunii statului. Asia dara se nasce întrebarea: avutau acuzatulu scopulu de a irita pe cineva în contra imperatului, a imperiului, a guvernului sau a unitatii statului? Deca d-vostă d-loru jurati credeti, că s'ar fi intemplatu asia ceva, atunci se condamnăți pe acestu acuzatu. Dar' pentru că crima se fia consumata, se mai cere că pre langa intentionare se urmedie și insasi fapta. Acuma eu ve întrebă: acestu acuzatu comisau elu în articolulu seu incriminat vreo faptă de rea vointia în contra regatului Ungariei sau în contra unitatii statului? (Voci singuratece de pe banc'a juratiloru: Nu! Sensatiune mare în publicu și la barou).

Procurorulu (sărindu în sus): Rogu pe inaltulu tribunalu, că acestu Nu alu juratiloru se se introduca în procesulu verbalu.

Advocatulu defensoru (continuandu): Sunt siguru că insusi dn. procurorulu nu pôte să respunda la întrebarea mea, decâtu numai cu Nu!

De aci eu tracu la § 300. La delictulu prevenitulu aci se presupune a fi totu dolus malus, totu scopu reu, premeditatu. Întrebă: avutau acuzatulu de scopu a deșosi pe guvernul sau organele lui. Elu n'au avutu acelu scopu. În totu articolulu seu nu e nici unu cuventu despre auctoritati publice sau de mesuri administrative; lipsesce orice obiectu alu deșosirii. Cu tôte acestea dn. procurorulu insiste mortisicu pe langa asertiunea sa; nu pôte înse probă nimicu. Mai departe se cere și aci că consumarea delictului se se intemple prin vreo acțiune, prin faptă. Eu înse în totu arti-

colulu acela nu află nici-o batjocură, nici o defaimă, nice o asertiune falsă, nice-o schimosire a faptelor cu scopu de a injosi pe guvernul. Dn. procurorulu ar fi fostu însă datori să documentede vreo faptă de aceea, elu înse nu face această nici cu o silabă macaru.

Acum trecu la § 302. Dn. procurorulu sustine, că acelu articolu ar fi hostile fatia de natiunea magiara. Ce sunt hostilitatile? Sunt ele sentimente hostili? Nu! Pentru-că § 11 dice curatu, că sentimentele omenesci nu potu cadu sub nici-o pedepsă. Asia aci încă trebuie să presupunem numai o acțiune, traducerea în faptă a sentimentelor hostili în contra nationalității magiare. În totu articolulu însă nu află nimicu de acestea. Preste totu despre natiunea magiara nici decum nu este vorba, ci articolulu întregu suna numai la adresă diaristiloru, la alui „Kelet” din Clusiu, care e plinu de insulte aruncate asupra femeilor romane, care se ocupau cu colecte pentru soldatii raniti din Romani'a.

Dara tocma și în casu, candu articolulu ar sună de a dreptulu la adresă natiunii magiare, dn. procurorulu totu nu ar fi castigatu nici prin această nimicu; pentruca articolulu întregu nu coprinde nici unu lucru vetamatoriu.

Din aceste motive eu nu pricepu această acuză. Pôte fi că ne va aprinde ceva lumina o expresiune a d-lui procurorulu, unde dice, că densulu a fostu silitu să sustina acuză. Elu s'au supusu la acea sfa. Dara dacă dn. procurorulu cere dela d-vostă domnilor jurati, că se condamnăți pe acuzatulu, atunci eu trebuie să cautu după alte orecare temeiuri. Eu credu că scopulu ascunsu alu acestei acuză este, că acuzatulu se fia achitatu. Cunoscutu este, că dn. ministru presedinte Tisza acuzase pe jurulu din Sibiu în parlamentu, și se pronunțiasă de repetite-ori, că dela acesti jurati nu se pôte aștepta nici-o condamnare în processe politice. Mi se pare că tóta această acuză tinde numai într'acolo, că se se inmultiescă materialulu pentru achitari, pentru că institutulu de juru se i se pôte dá lovitură dorita. Se pôte că . . .

Presedintele (i taia vorb'a): Apararea prin inculpari nu este permisa. Rogu pe domnulu aparatoriu, că se se marginescă la aparare.

Aparatoriulu: Asia eu renunțiu la deductiuni ulterioare. Dara nici îngrijirea pentru desfintierea jurului, de care ne fu vorb'a, se nu impresionedie pe nimeni în or'a această. Eu știu, că juratii din Sibiu au cautatu și voru caută totdeauna cu tóta lealitatea și onestitatea numai adevărulu, de aceea me și incredu, că densii voru achita pe acuzatulu de acestea incriminari cu totul neintemeiate.

Procurorulu (unguresce): Juratii au disu dejă unu Nu! Această enunțare a loru este contra legei și trebuie să se ia pentru ori-ce casu la protocolu. Eu insistu și mai departe, că articolulu incriminat vatăma §§. 65, 300 et 302 din codicele criminalu. Proba că acuză mea are locu, este și lungimea aparării. Dn. acuzatu și aparatoriulu seu sau încercatu să influentiedie și asupr'a animei juratiloru. (?) Preste această dn. defensoru au abusat de dreptulu aparării (?), de aceea rogu pe in. tribunalu că se'lu pedepsesca. De alta parte nici d. acuzatu, nici d. aparatoriu nu au vorbitu la cestiune; din contra, amendou au vorbitu despre lucruri, la care eu nu pociu reflectă de locu. Defensorulu a mai disu, că eu asiu inculpă pe acuzatu, că și cum ar fi agitatu contra regelui. Această eu nu o amu facut nicăiri. Din contra, eu am disu curatu, că ataculu seu a fostu îndreptatu contra unitatii statului. Și nici aceea nu stă, că articolulu ar fi polemizatu numai cu alte diare. Eu remanu pe langa ce am disu, că în casu că acesta ar trebui să recurgem la ajutorulu judecătorescu.

Dn. acuzatu a vorbitu și despre denunțatiuni, fara a produce probe. *) Mai departe, a reflectatu la diversitatea legilor din Ungari'a și Transilvani'a. Aci eu ilu manu la codicele criminalu nou, adoptatu prin diéta, care este pe cale de a se introduce, era până atunci remanu legile de mai înainte în potere.

Nici nu este adevăratu, că articolulu apară numai humanitatea; pentru-că humanitatea nu cere agitațiune în contra statului. Asia eu negu, că acelu articolu numai cătu ar polemiză în contra altorui foi periodice, că-ci elu urmaresce cu totul alte scopuri.

Mai departe dn. defensoru a vorbitu despre casarea procesului intentatu în contra lui Muresianu. Eu nu am vorbitu niciodată cu Muresianu, nici că-lu cunoscu, nici l'am vedutu vreodată. Dn. aparatoriu dice, că eu numai silitu asiu sustinea acuză în contra lui Baritiu. Respingu aceste insinuatii ale dlui aparatoriu, și me rogu că se fia pedepsitu pentru acestu abusu cu dreptulu de aparare.

De și dnii jurati au pronunțatu dejă unu Nu; de și eu cu tôte acestea imi repetu propunerea că acuzatulu G. Baritiu se fia condamnătu, o facu această în speranța, că dora dd. jurati si-au trasu mai bine sam'a și voru pronunția unu verdictu mai justu, că-ci cuvinesc întieptulu se 'și schimbă judecată rea în altă mai buna.

Pentru ori-ce casu, eu rogu pe in. tribunalu, că propunerea mea compusa aci în scrisu, în sensulu că articolulu incriminat coprinde faptele prevădute în §§-ii 65, 300 et 302 și că G. Baritiu trebuie să fie condamnătu, se mi se ia din cuventu în cuventu la protocolu.

Presedintele (cătra procurorulu): Vrei să te repeti acuzele domniei tale și în limbă germană?

Procurorulu: Nu vreau!

Advocatulu defensoru Albertu Arz de Straussenburg: Dn. procurorulu de statulu m'au inculpatu pe mine și pe acuzatulu, că noi amu fi abusat de dreptulu aparării. În catu pentru acuzatu, este știutu în tóta lumea, că în procesulu intentatu în contra lui la orice tribunalu, elu este subjectulu principale alu acțiunii judecătorești. Acuzatulu are și trebuie să se recunoscă dreptulu de aparare în aceeași mesura și

proportiune, în care se dá procurorului de statulu că acuzatorulu. Se pare însă, că d. procurorulu este vrasmasu alu acestei dreptăți. Totu d. procurorulu a tñutu pe acuzatu cătu s'au potutu mai multu în nesciintia totale despre natură acuzatiunii sale. Asia dara, nu acuzatulu și nici aparatoriulu sunt aceia cari au comis abusu de dreptulu lor.

Se pare că d. procurorulu pune mare temei pe împregiurarea, că în decursulu pledoariei unii dintre jurati împinsi de convicțiunea lor spontana, au strigatu unu Nu înainte de încheierea actelor. Cu ce dreptu pune d. procurorulu temei pe această împregiurare? Aiba dsa ori-si ce scopu cu această procedură, una însă pôte se o știa, că noi nu ducemu nici o frica. Juratii au dreptulu lor mai pre susu de orice îndoielă, de a pune chiaru și diverse întrebări în decursulu ori-carui procesu ce vine la curtea juratiloru. Dara juratii sunt și obligati de consciintă lor și prin juramentulu depusu în faciă ceriului, că seși castige și formedie fiacare convicțiune proprie. În casulu de faciă însă, unii jurati nu facura mai multu, decâtu respunsera la o întrebare pusă de mine că aparatoriu, și nicidecum pusă de cătra in. tribunalu, că se se pôte dice cumva, că s'au prevenitu verdictulu, carele trebuie să 'lu formuliedie ei între ei, în secretu.

Dn. procurorulu a mai disu, că elu nu știe cum me încercu eu să vedu în animă lui și să vorbescu de silă, la care ar fi elu supusu. Eu știu atăta, că d. procurorulu nu este judecatoriu, ci este organulu ministrului justitiei și că este datori să asculte și să îndeplinescă ordinarile mai înalte care'i vinu.

Presedintele (cătra aparatoriu): Te rogu că se te resumi pe scurtu și se remai în cestiune.

Procurorulu: Eu rogu pe in. tribunalu, că aceea cuvente dise de aparatoriu, că procurorulu ar fi unu organu alu ministrului justitiei, se se treacă în procesulu verbalu.

Aparatoriulu: Pentru numele lui D-dieu, apoi că dora ne va fi permisu aci să numim celu pucinu pe ministrulu justitiei.

Dn. procurorulu a disu, că noi amu fi datori să aducem probe de neculpabilitate acuzatului. La această răspundiu eu, că tocma din contra, este datori aparatorulu de statulu să aduca, dacă le are, probe de culpabilitate în contra unui omu, care nu a fostu acuzatu nici odată de vreo faptă rea. Acuzatulu au avutu dreptu să indemne pe femeile romane, că se continue cu colectele lor, și elu nu a facutu mai multu, decâtu au aparatu acelu dreptu în contra celor care'lu negă.

Procurorulu (taia cuventulu): Fiindu-că dn. aparatoriu vorbescu în tonu iritatu, rogu pe in. tribunalu că se'lu pedepsesca.

Aparatoriulu: Eu voiu continua și voiu adaoge, că articolulu avuse de scopu să confirme pe femeile romane în faptele charitatiei (dragostei creștinesci). Dacă dn. procurorulu acuză pe Baritiu pentru fapta această, atunci elu își pôte întinde acuză sa de aci până la Pest'a, ba și mai departe, până la Bodenbach (fruntaria austro-saxona), din cauza că noi totii amu participatu la faptele de charitate: pentru ranitii noștri din Bosni'a.

Presedintele (cătra acuzatu): Dta ai mai avea de observatu ceva?

Acuzatulu George Baritiu: Mai am d-le presedinte, între altele că . . .

Procurorulu: Eu protestediu. Acuzatulu nu i se mai pôte dá cuventulu.

(Acuzatulu așteptandu să vedă ce se va alege din acestu contactu nou dintre procurorulu și presedinte, stă cătu-va tempu în peciōre preparatu de ași face duplică la noiele incriminari ale procurorului, pre candu:

Presedintele: (curmandu ori-ce discușiune ulterioară) resuma mai antaiu unguresce, după aceea nemtiesce argumentele aduse pro și contra. După acestea dá lectura la trei puncte de întrebare formulate de tribunalu spre a se comunică curtiei juratiloru, că seși dea verdictulu asupra lor.

Procurorulu de statulu pretinde a se formulă întrebările cu totul altmintrelea și propune pe cele formulate de d-sa.

Aparatoriulu întrebatu, declara că nu are nimicu în contra formulării și acuzatului încă nu'i pasa.

În urm'a acestora dnii membrii ai tribunalului se retraseră în cameră de consultare spre a se uni asupra punctelor de întrebare și a le formulă cu luarea în considerațiune a propunerilor făcute din partea procurorului. După consultare mai îndelungată în fine pe la 12^{1/2} ore membrii tribunalului reintra în sala.

Presedintele da lectura la 5 puncte de întrebare.

Întrebarea prima: Este G. Baritiu auctorelu articolului incriminat?

Întrebarea a doua: Agitiedia acelu articolu în contra unitatii și a constituțiunii statului? (§. 65 cod. pen.)

Întrebarea a trei'a: Deca acelu articolu deșosesce dispozițiuni de ale guvernului etc? (§. 300 cod. pen.)

Întrebarea a patr'a: Deca acelu articolu provoca la hostilitati în contra natiunii magiare?

Întrebarea a cincea: Deca tñu juratii pe acuzatulu de vinovatu?

După această presedinte dá actele respective juratiloru, cari se retragu îndată în alta camera spre a delibera în secretu. După o pauză de o 1/2 ora colegiulu juratiloru se reintorce în sala și primariulu alesu de ei inscri depune pe măsă presidiului actele și verdictulu înscrisu la fiacare întrebare.

Întrebarea prima fu răspunsă în unanimitate cu Dă, că adeca acelu articolu a fostu scrisu de G. Baritiu. Celelalte 3 întrebări au fostu răspunsă érasu în unanimitate cu Nu, éra ultim'a și a cincea întrebare a fostu răspunsă totu în unanimitate cu Nu și cu: Este nevinovatu.

În urm'a acestui verdictu presedintele tribunalului

*) Nu l'au lasatu să produca.

declara ca acusatul G. Baritiu a fost achitat de catre juriu cu unanimitate.

Asia se termina aceasta pertractare finala, in decursul careia procurorul afla cu cale a cere de repetiteori pedesirea disciplinara a aparatorului, la care cerere inse d. presedinte indata dupa enuntierea verdictului declara ca: curtea a respins cererea procurorului de a pedepsi pe aparator, pentru ca de si acesta a comis o mica neregularitate, dara chiamatu fiind la ordine de catre presedintele, n'au insistat a continua.

Dupa publicarea verdictului, acusatul achitat d. G. Baritiu a fost salutat din partea publicului ce era de fatia cu repetite salve de „Se traiasca“ si cu caldurese stringeri de mana si felicitari, atatu din partea romanilor, catu si a neromanilor.

Fiindu noi partea interesata in procesul descris, nici n'amu potutu si nici nu eram dispusi a urma cu creionul cursul acelei pertractari, cu atatu mai pucinu nu, ca ne lipsia unu stenografu romanu. Darea de sema de mai susu avemu a o multiami in parte mare notitiilor stenografice, pe care si le a facutu in totu decursul siedintiei prea stimatulu nostru colegu d. Dr. Carl Wolff, redactorulu diariului germanu din Sibiu „Siebenbürgisch-Deutsches Tageblatt“, caruia ne simtimu deobligati a'i esprima profund'a nostra recunoscintia pentru zelulu, promptitudinea si impartialitatea cu care a sciutu se'si face instructiv'a sa dare de sema, pe care o publica in Nr. 1629 alu diariului ce'lu redactedia.

Nu mai pucinu datoriu se simte acusatulu a isi esprime si la loculu acesta, adencu simtit'a sa multiamita, d-lui adv. A. Arz de Straussenburg, pentru elocent'a, spirituala si convingetorea sa pleoaria, cu care a sciutu se apere caus'a clientulu seu.

O scrisore autografa a Maiestatii Sale Imperatului.

Din incidentulu serbarii iubilara a casatoriei Sale de argintu, Maiestatea Sa imperatulu a bine-voitu a adresa catra ministrulu de interne austriacu comitele Taaffe si catra ministrulu-presedinte alu Ungariei Tisza, o identica scrisore autografa de coprinsulu urmatoriu:

„In decursulu gubernarei Mele de mai bine de treidieci de ani amu inpartasitu cu poporale Mele, pre langa unele ore de intristare si multe bucurii, dar o bucuria mai curata, mai intima nu mi s'ar fi potutu oferi, decat cum a fostu aceea pe care o am gustatu in dilele din urma.“

„Acesta bucuria amu de a o multiami iubirei poporaloru mele.“

„Noi, Eu si Regin'a ne simtimu adencu miscati prin aceste manifestatuni spontane ale unui amoru sinceru si ale devotameutulu fidelu, ce se facura din partea singuraticiloru si a reuniuniloru, a corporatiuniloru, comuneloru si auctoritatiloru si a reprezentantiloru din tote tierile. Din partea tuturor claseloru si straturiloru poporatiunei Ni s'au oferitu probele cele mai emotionatore ale unei bucurii sincere si felicitarele cele mai cordiale.“

„Sunt mandru si fericitu totuodata de a potea consider'a pe poporale acestei monarchii ca si pe propria Mea mare familie, in acaroru iubire ce Ne incongiura, vedemu si unu efectulu acelei binecuvantari ceresci, pe care Noi o amu inploratu inainte de acesta cu douedieci si cinci de ani la altariulu comuniei pentru aliant'a Nostra si la care speramu si de aci nainte prin grat'a lui Dumnedieu, pentru fericirea Nostra familiara de pana acuma si pentru aceea a iubitoru nostri copii, precum si pentru fericirea patriei.“

„Serbatorile sgomotose au trecut, dar' recunoscetorea suvenire a acelu dile nu va disporea niciodata din anim'a Nostra. In persona si verbalu amu potutu multiami numai la pucinu din atatea milioane, comunica deci d-ta in totu loculu si facarua in parte multiumit'a nostra intima si cordiala.“

Vien'a, 27 Aprilie, 1879.

Franciscu Josifu m. p.

Acesta scrisore autografa a Imperatului, despre care se dice ca a fostu stilisata si scrisa de insusi Maiestatea Sa, fara interventiuinea unei altei persone straine, a produsu si va produce fara indoiala cea mai profunda si inveselitore impressiune, asupra tuturor poporaloru din monarchia fara esceptiune. Catu sunt de dulci si conciliante acele accente de recunoscintia parintesca ale animei Maiestatii Sale, adresate catra poporele sale fidele si leale. Amorulu reciproc intre popora si domnitori este fundamentulu celu mai solidu si mai durabilu pe care se basedia esistenta unui statu. Cu atatu mai durerosu in sa este, candu vedemu ca mai esista inca domnitori si guberne, care nu cauta se fia iubite de poporale loru, ci temute si tamaiate ca si nisce idoli. Acele guberne uita in sa, ca cineva pote se se inchine si se se prosterna in pubere inaintea unui idolu, in sa nu'lu va potea iubi niciodata, ci elu i va refusa chiaru si respectulu conventionalu, din momontulu candu au incetatu de a se mai teme de elu. Asia o facu indianii cu idoli loru, asia o facura tote poporale, care au avutu nefericirea se fia guvernate de tirani si despoti si pe acesta cale au pornitu in timpulu mai nou si poporulu rusescu, alu carui suveranu ar potea se'si ea unu bunu esemplu de imitatu, dela Maiestatea Sa constitutionalulu monarchu alu Austriei.

Adres'a sinodului eparchialu aradanu trimisa Maiestatiloru la serbarea aniversariulu 25 alu nuntii.

Maiestate imperatesca si regesca apostolica!
multu gratiose Dómne!

Clerulu si poporulu de biseric'a romana gr. ort., adunatu la Aradu in sinodulu acestei diecese,

prin reprezentantii sei vine inaintea Tronulu suveranu, cu cea mai omagiala supunere, se dea espressioni sentimenteloru de loialitate si de alipire, de amore si de bucuria la ocaziunea aniversariulu alu 25 dela nunt'a Maiestatei Vostre.

Din mosi si stramosi, candu prea inaltiat'a casa domnitória serba o di de bucuria, atunci aveamu si noi o bucuria ca si crestini si ca si romani, pentru ca acea credintia, ce ne-a nutritu si ne nutresce, ne-a spusu tare, ca sörtea bisericeii si a natiunei nostre s'a legatu de sörtea si de grat'a augustiloru absburgo-loreni.

Esti Maiestatea Ta, multu gratiose Dómne! carele ai legitimatu acesta credintia traditionala, ce ne-au transmis'o parintii. Ca sub intielpt'a si bland'a domnia a Maiestatei Tale, astadi avemu si noi o biseric'a nationala si autonoma, de mangaiare crestina — si spre cultivarea nostra.

La diumetate de miie de altarie divine sunt in acesta diecesa, dela cari voru plec'a in un'a si aceea di, in 12/24 Aprile a. c. in acelasi timpu canonicu, totu atatea sante liturgii in limb'a nationalitatei nostre catra bunulu D-dieu pentru fericirea durata a nuntii imperatesci.

Si candu dieces'a intraga serbedia cu sante rugatiuni acestu aniversariu, noi, reprezentantii ei, dreptu fidelitate si recunoscintia, aducemu Maiestatei Vostre orarile nostre pentru indelungat'a vietia familiara in fericire neturburata si orari pentru august'a Imperatesa si Regina, decorea Tronulu, consörtea suveranulu, carui'a i-a datu bucuri'a de tata, prea innaltei familii imperatesci bucuri'a de mama, era noue credintiosiloru supusi si filoru nostri ne-au datu, prin clironomulu de tronu, o garantia buna despre viitorulu nostru.

In acelu viitoriu privimu acum cu securitate; ca in hiseric'a nostra nationala vomu aduna virtuti morali si religiose, vomu aduna cunoscintie si invetiaturi. Virtutile si invetiaturile sunt capitalulu ce romanulu ilu eloca in viitorulu seu, convinsu ca va fructifica Tronulu gloria si patriei prosperitate, sub domni'a intielpta a preinaltei case domnitore, domnia ce se duredie in perpetuu!

D-dieu se Te traiasca pre Maiestatea Ta!

D-dieu se traiasca pe Maiestatea Sa Imperates'a si Regin'a!

Traiasca August'a Casa domnitória!

Datu din sinodulu diecesanu rom. gr. or. alu Aradului.

Aradu 9/21 Aprile 1879.

Ai Maiestatei Vostre imperatesci si regesci apostolice, cei mai fideli supusi:

Sinodulu diecesei romane gr.-or. alu Aradului.

Ioanu Metianu m. p.,
episcopu presedinte.

Dr. Giorgiu Popa m. p.,
(„Biseric'a si Scol'a“)
protonotariu.

Sciri diverse.

(Darea de sema) a procesulu politicu de pressa intentatu asupra d. G. Baritiu a facutu o sensatiune asia de mare asupra publiculu germanu, in catu precum aflamu, editur'a diariulu germanu de aici „Siebenb. Deut. Tageblatt“ s'a vediutu indemnata a tipari din Nr. 1629 alu acelu diariu cu 500 de exemplare preste editiunea sa normala.

Credindu ca si publiculu romanescu se va interes'a pentru decurgerea acelu procesu, editur'a „Observatoriulu“ inca s'au decisu a retipari ip brosiura separata aceea dare de sema a pertractarii finale, pe care o publicamu in Nr-lu de astadi alu diariulu nostru. Ea se afla de vendiare in Sibiu la tipografi'a lui W. Krafft cu pretiulu de 25 cr. v. a. inclusive tramiterea francata. In Bucuresci la libraria lui Szölösy, cu pretiulu de 50 bani, precum si la alte librarii din tiara.

— (Avansamentulu de primavera in armat'a imperiala.) Coincidendu acestu avansamentu cu serbarea iubilara a Maiestatiloru Loru, in cercurile militare se asteptau la avansari forte numeroase. In realitate inse ea a remasu forte tare inapoia asteptari-loru avute. Ori catu de nesuficientu si nemultumitoru ar fi avansamentulu din Maiu a. c., totusi noi salutamu si felicitamu pe urmatori d. d. oficiari romani din armat'a de linia austriaca, pentru inaintarea loru si adeca au fostu inaintati la rangulu de capitanu class'a I. d. capitanu Ioanu Pettescu dela regim. de infanterie Nr. 31; la rangulu de capitanu class'a I. d. capitanu Ernestu Marginenu dela regim. de infant. Nr. 50; la rangulu de capitanu de class'a II. d. locotenentu Timoteu Achimescu dela regim. de infant. Nr. 50; la rangulu de locotenentu au fostu inaintatu d. sublocotenentu George Boldea dela regim. de infant. Nr. 64; la rangulu de sublocotenenti au fostu inaintati cadetii:

Mateiu Muresianu dela regim. de infant. Nr. 51; Alecsandru Bobu-Hangea dela regim. de infant. Nr. 63; Mihailu Muerila dela regim. de infant. Nr. 19 transferatu la regim. de infant. Nr. 50 si Dimitrie Salaceanu dela regim. de infant. Nr. 43 transferatu la regim. de infant. Nr. 50.

In trup'a venatoriloru s'au inaintatu la rangulu de locotenente d. sublocotenente Ioanu Poplaceanu dela batalionulu de venatori Nr. 28. S'au mai inaintatu la rangulu de locotenentu auditoru d. practicantulu de auditoratu Ioanu Mihaltieanu atasiatu pre langa tribunallulu de brigada Nr. 39 din Dobritinu.

— (Oferte in favorea celoru nenorociti prin focu) din Comun'a Betlenu: dela Eselentia sa Mitropolitulu Mironu Romanulu 60 fl., dela Comun'a Fagarasiu 149 fl. 45 cr., dela Advocatulu Ioan Romanu 23 fl., dela Comun'a Voila 20 fl., dela Comun'a Galati 4 fl. 22 cr., dela Hermann Krauss 2 fl., dela Moritz Neumann 2 fl., dela Lipman Hirsman 1 fl., dela Danila Pandrea 1 fl. Acestea sume s'au inpartitu cu interventiuinea oficiulu politicu intre nenorociti, pre cum si insemnate oferte in naturale de la diferiti particulari si Comune din Comitatu pentru care se aduce in numele loru multiumita publica.

Nicolae Barsanu, primariu comunalu.

— (Desfiintiarea unei academii de dreptu.) Conventulu comunei de confessiune helvetica din Kecskemet in Ungaria, a decisu in adunarea sa superintendentala, ca se faca propunerea pentru desfiintiarea academii de dreptu de acolo, din cauza ca spesele se afla intr'o mare disproportiune, atatu cu venitululu catu si cu frecventia acelu institutu.

— (In cestiunea infrumsetiarei cetatii Sibiiului). Fatia cu intrebarile din mai multe parti, deca tacs'a de membru fundatoru in sum'a de 50 fl. este a se solvi dintr'o data, sau se pote plati si in rate, subscribulu comitetu isi ia voia a inpartasi, ca tacs'a amintita se pote solvi si in rate de cinci sau diece luni. Inscrierile de membrii la reuniunea pentru infrumsetiarea cetatii cu tacs'a anuala de celu pucinu doi fl. v. a. se potu face la casariulu reuniunei d-lu majoru Herzberg in edificulu magistratulu, la d-nu negutiatoriu Nuridsán, si la d-nu farmacistu Müller in piati'a mare, la d-lu Mihaelis, librariu in piati'a mica si la d-nu negutiatoriu Winkler in strad'a Ocnei.

Sibiu, 30 Aprilie 1879.

Comitetulu reuniunei pentru infrumsetiarea cetatiei.

— (Unu accidentu.) — Unu infioratoriu accidentu s'a intemplat pe calea ferata, dice „Democratulu“ din Ploesci. Costache Dimitrescu, nascutu in Campulungu, de 21 ani, june, caporalu in reg. I de infanterie comp. 8, si atasiatu la comp. sanitara, voindu a plec'a din Ploesci la Mizilu, Dumineca in 1 Aprilie, cu trenulu dela 11 ore ser'a si neavendu bani in destulu pentru a lua clas'a II, in lipsa de clas'a III, fiindu-ca era trenulu acceleratu, s'a ascunsu pe peronulu unui vagonu, la plecarea trenulu, si ast-felu ajungendu, pana aproape de podulu Telajenului, nu se scia prin ce accidentu a caditu dupa peronu si trenulu i-a sdrobitu ambele peciore ca la 25 centimetri din josulu ghenunchiloru. In caderea sa a avutu si doue lovituri la capu. Amputatiunea ambeloru peciore era inevitabile. — Acestu nenorocitu, silitu se s'eda in campu pana a dou'a di, candu au fostu aflatu de trecetori, cu tota perderea sa de sange si fara nici unu ajutoru, dupa 15 ore, candu fu transportatu la spitalu, unde noi insine l'amu visitatu, totu isi ave deplina sa cunoscintia si nu se vaeta decat de frigu. Doue ore dupa amputatiunea, nenorocitul si-a datu sfersitululu.

— (Statu'a lui Eliade-Rádulescu) lucrata cu multa arta in marmora de catre sculptorulu Ferrari din Rom'a e deja gata. Pentru transportarea statuei la Bucuresci mai este inca de lipsa se se faca o colecta de celu pucinu 6000 lei.

Cancelari'a

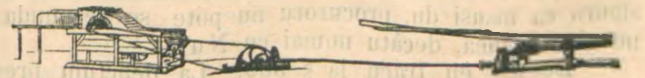
(71) 1-2

Advocatulu **Dr. N. Olariu** se afla din 1 Maiu in piati'a mare (grosser Ring) Nr. 16, etagiulu primu.

UMRATH & COMP. in PRAG'A,

fabricanti de maschine agricole (69) 2-20

se recomanda prin specialitatile loru, renumite prin esecutarea loru forte solida, ambletu usloru, productivitate mare si treieratu curatu a

Maschinele loru de treieratu de mana si cu verteu dela I pana la 8 poteri de cai seu boi atatu locomobile catu si stabile. Mai in colo fabricamu in marimi diferite si de o constructiune probata:

Giurari pentru bucate, taiatore de paie, mori pentru sdrobitu etc. etc.

Cataloge ilustrate in limbile patriei, se tramitu gratuitu si franco.